

Yıl / Year:2020

Cilt / Volume: 10

Sayı / Issue: 20

Sayfalar /Pages: 261-275

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 06.05.2020

Kabul Tarihi: 13.05.2020

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BÖLÜM TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hakan ERKUŞ¹
Tolga ORAL²
Sami SEVER³

Öz

Üniversiteler, ülke ve bölge kalkınmasına katkı sağlayacak nitelikli personel yetiştirmede lokomotif vazifesi görmektedir. İnsanların bilgi düzeylerini artıran kurumların başında yer alan üniversiteler, hemen hemen toplumun tüm kesiminden ilgi görmektedir. Ancak Türkiye’de son yıllarda Yükseköğretim Kurumları Sınavı yerleştirme sonuçlarına bakıldığında bazı üniversitelerdeki bölümlerin yeterli düzeyde talep görmediği ve bölümlerde kontenjan boşluğu yaşandığı görülmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden birisi açılan üniversite sayısındaki artış olarak ön görülse de üniversiteler arası rekabet açısından nedenlerin doğru tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin bölüm tercihlerini etkileyen faktörleri tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda 2018 yılında İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki öğrenciler örnek kütle olarak seçilmiştir. Çalışmada genel tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Fakültede okuyan farklı bölümlerdeki 1 ve 4. sınıftan oluşan 489 öğrencinin katılımıyla, öğrencilerin okudukları bölüm tercih nedenleri incelenmiştir. Öğrencilerin bölüm tercih nedenlerini anlamaya yönelik ÖSYM Puanı, İş Bulma, Bölüm ve Sosyal Çevre boyutlarına yer verilmiştir. Çalışmada elde edilen verilere ilişkin analizler SPSS paket programında yapılmıştır. Öğrencilerin ölçeklere ilişkin verdiği cevaplarda anlamlı farklılığın olup olmadığı t testi ve ANOVA testleriyle araştırılmıştır. Bazı değişkenler için anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle özellikle iş bulma durumunun öğrencilerin bölüm tercihlerinde önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelime: Üniversite, İİBF, Bölüm Tercihleri

Jel Kodları: A10, I20, I21

A RESEARCH ON THE FACTORS AFFECTING THE DEPARTMENT PREFERENCES OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

Universities act as locomotives in training qualified personnel that will contribute to the development of the country and the region. Universities, which are one of the most important institutions that increase the level of knowledge of people, receive appeal from almost all segments of society. However, when we look at the Higher

¹Prof. Dr., İnönü Üniversitesi E-posta: hakan.erkus@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0925-9396,

²Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, E-posta: tolga.oral@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7173-8171,

³Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, E-posta: sami.sever@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6827-054X,

Education Institutions Exam placement results in Turkey in recent years has not seen an adequate level of demand in some departments of the universities. Although one of the main reasons of this situation is foreseen as the increase in the number of universities opened, it is of great importance to determine the causes correctly in terms of competition between universities. The aim of this study is to determine the factors that affect students' department preferences. In line with this purpose, students from the Faculty of Economics and Administrative Sciences at İnönü University were selected as samples in 2018. Relational screening model, which is one of the general screening methods, was used in the study. The reasons for the department preference of 489 students who are in the 1st and 4th grades from different departments are examined. The OSYM Score, Job Finding, Department and Social Environment dimensions were included in order to understand the reasons for students' preferences of department. The analysis of the data obtained in the study was made in the SPSS package program. Whether there is a significant difference in the answers given by the students on the scales was investigated with the t test and ANOVA tests. Significant results were obtained for some variables. Based on these results, it has been concluded that especially the employment situation has an important role in students' departmental preferences.

Key Words: University, FEAS, Department preferences

Jel Codes: A10, I20, I21

GİRİŞ

Eğitim, bireylerin her birini tek tek ilgilendirmesinin yanı sıra toplumsal bir mesele olarak da görülmektedir. Eğitim hayatının ilkokuldan başlayıp üniversiteye kadar uzanan bir süreci bulunmaktadır. Bu süreçler birbirini takip etmekte ve birbirini etkilemektedir. Geçmişteki performans üniversiteye girişte önemli bir faktör olmasına rağmen etkisinin tek başına yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu nedendir ki öğrencilerin üniversite tercihlerine ilişkin birçok faktörün varlığından söz etmek mümkündür (Akar, 2012; Çatı, İftar, ve Özcan, 2016; Kallio, 1995; Kuzucu, Sıvacı, ve Kuzu, 2018; Soutar ve Turner, 2002). Nitekim bu faktörlerin tespitine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde birçok ölçütün üniversite tercihini etkilediği görülmektedir. Bu ölçütlerin bazıları; aile, öğretmen, arkadaş ve rehberlik tavsiyeleri, üniversitenin web sitesi ve reklamlar, akademik saygınlık, iş bulma, üniversitenin puan sıralamasındaki yeri, akademik kadronun kalitesi, üniversitenin konumu, ekonomik koşullar ve demografik değişkenlerdir (Ayalon, 2003; Briggs ve Wilson, 2007; Joseph ve Joseph, 2000; Maringe, 2006; Ming, 2010; Sarıkaya ve Khorshid, 2009; Soutar ve Turner, 2002; Ware ve Lee, 1988).

Ülkemizde üniversite sayısının giderek artması ile birlikte oldukça geniş bir kontenjan ortaya çıkmıştır. Bu kontenjanların artması her ne kadar olumlu görünse de dolmadığı zaman bölümü

tercih eden öğrencilerde motivasyon düşüklüğü ve sonraki sene için daha az kontenjan ayrılması gibi çeşitli sıkıntıları da beraberinde getirebilmektedir. Nitekim ülkemizde oldukça geniş bir iş imkanı bulmasına rağmen iktisadi ve idari bilimler alanındaki programlarda kontenjan dolmaması nedeniyle sıkıntı yaşanmaktadır. 2018 yılında mevcut kontenjanların neredeyse yarısı boş kalmıştır. Bu durum, yaşanan bu boşluğun nedeninin araştırılmasını zorunlu kılmıştır. Bu amaçla, 2018 yılında İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler fakültesinde yer alan programlarda öğrenim gören öğrenciler üzerine bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma ile öğrencilerin bölüm tercihlerini etkileyen faktörler genel olarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörler tespit edilirken 1 ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde bir anket uygulanmıştır. Çalışmada öğrencilerin cinsiyet, bölüm ve sınıf durumlarına göre ifadelerine verdikleri cevaplar istatistiki olarak incelenmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Bu çalışma ile öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörlerin tespit edilmesinin yanı sıra bölüm farklılıklarının da belirlenmesi sağlanmıştır.

Literatür Özeti

Bölüm tercihlerini etkileyen faktörler üzerine yerli ve yabancı literatürde farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların bazıları aşağıda özet bir şekilde sunulmuştur.

Pascual (2014), tarafından Filipinlerde yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin kariyer tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin lisede aldıkları dersler incelenmiştir. Öğrencilerin ders tercihlerinde bulunurken dikkate aldıkları en önemli faktörün gelecekteki iş bulma olasılıkları olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte Filipinlerde popüler olan dersler de öğrencilerin tercihlerini önemli ölçüde etkilediği ifade edilmiştir. Tarımla ilgili derslerin en az tercih edildiği belirtilirken, öğrencilerin ders tercihlerinde babalarının mesleklerinin de rolü olduğu açıklanmıştır.

Thao (2009), tarafından yapılan tez çalışmasında, ailenin ve toplumun eğitim ve kariyer planlamasına etkisi incelenmiştir. Derinlemesine görüşme tekniği ile yapılan bu tez çalışmasına 14-22 yaşları arasında farklı dinlere mensup, kadın ve erkek 52 kişi dahil edilmiştir. Çalışmada ailenin kariyer tercihlerinde temel etkileyici unsur olduğu ifade edilmiştir.

Leong, Kao, ve Lee (2004), tarafından yapılan çalışmada, aile ile birlikte kültür ve etnik farklılıkların kariyer planlarını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Bu doğrultuda Çinli Amerikalılar ile Avrupalı Amerikalılar incelemeye alınmıştır. Çalışmada kültür ve etnik

farklılıkların kariyer tercihlerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca her iki grupta ailenin kariyer tercihlerinde önemli bir rol oynadığı ifade edilmiştir.

Trusty, Niles, ve Carney (2005), yapmış olduğu çalışmada, öğrencilerin kariyer tercihlerini etkileyen unsurlar önceliklendirilmiştir. Öğrencinin ortaokul döneminde aldığı dersler, derslerden aldığı puanlar, ders dışında ilgi duyduğu alanlar, kariyer hedefi gibi faktörlerin kariyer planlamasında öncelikli olduğu belirtilmiştir.

Akar (2012), tarafından yapılan çalışmada, iktisadi ve idari bilimler öğrencilerinin üniversite tercihlerini yaparken dikkate aldıkları faktörler incelenmiştir. Öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörler olarak akademik saygınlık, üniversitenin coğrafi konumu ve üniversite bilgi kaynakları belirlenmiştir.

Çatı vd. (2016), tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda tercihleri etkileyen faktörler, saygınlık, imkan, kampüs ve sosyallik şeklinde belirlenmiştir.

Coşar (2016), tarafından yapılan çalışmada, 2015 yılında Hitit Üniversitesi mühendislik fakültesini kazanan öğrencilere anket uygulanarak tercihlerini etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun hayalindeki üniversiteyi tercih ettiği belirlenmiştir.

Bardakçı, (2019), tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin üniversite ve bölüm tercihinde etki eden faktörler incelenmiştir. Öğrencilerin üniversite seçimini etkileyen faktörlerin başında Üniversitenin aileye yakınlık durumu ve öğrencinin yerleştirme puanının yeterliliği olmuştur.

Çekerol ve Yürekli (2019), tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin üniversite tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde eğitim hizmetlerinin pazarlanması bakış açısı dikkate alınmıştır. Bu durum Analitik Hiyerarşi Süreci ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin okudukları bölüm tercih sebeplerine ilişkin inceleme amaçlanmaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmaktadır:

- Öğrencilerin bölüm tercihleri, cinsiyet, yaş, sınıf, aile gelir durumu, mezun olunan lise ve öğrenim türü değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- Öğrencilerin ÖSYM puanının, bölüm tercihleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
- Öğrencilerin iş bulma beklentisinin, bölüm tercihleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
- Öğrencilerin okudukları bölümün, bölüm tercihleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
- Öğrencilerin sosyal çevresinin, bölüm tercihleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?

2018 yılı YKS yerleştirme sonucunda üniversitelerin İktisadi ve İdari Fakülteleri'nin büyük bir çoğunluğunda kontenjan boşluğu oluşmuştur. 2016 yılında neredeyse tüm bölümlerde %100 doluluk oranı olan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi programlarında 2017 yılı ile birlikte öğrenci tercihlerinde büyük düşüş başlamıştır. Örneğin, İşletme Bölümünün doluluk oranı 2016 yılında %99 düzeylerinde iken 2018 yılında %63'lere kadar gerilemiştir (Kaplan, 2019). Bu düşüş benzer şekilde İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde de yaşanmıştır. Bu çalışmanın ise düşüş nedenlerinin belirlenmesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları

Araştırmada genel tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma veri toplama araçlarından biri olan anket tekniği ile sınırlandırılmıştır. Gerek hedef kitleye ulaşabilmedeki avantajları gerekse zaman maliyet kısıtları nedeniyle anket tercih edilmiştir. Anketin ilk bölümü öğrencilerin demografik özelliklerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. İkinci bölümde ise, öğrencilerin bölüm tercih nedenlerini anlamaya yönelik ÖSYM Puan, İş Bulma, Bölüm Etkisi ve Sosyal Çevre Etkisi ölçeklerine yer verilmiştir. Çalışma 2018-2019 eğitim öğretim yılında İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim görmekte olan 1. ve 4. sınıflar ile sınırlandırılmıştır. 1. ve 4. sınıf olarak sınırlandırmadaki temel amaç 2014 ile 2018 yılında yerleşen öğrencilerin bölüm tercih nedenlerinde farklılaşmanın olup olmadığını incelemektir. Bu çerçevede 489 öğrencinin katılımı sağlanarak verilerin toplanma süreci tamamlanmıştır.

Anket formlarından elde edilen verilerin bilgisayar ortamına aktarılmasında ve verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Kullanılan programda frekans analizi, Anova testi ve bağımsız gruplarda t-testi analizleri yapılmak suretiyle sonuçlar değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular, tablolara aktarılarak yorumlanmıştır. Tablo 1' de tanımlayıcı istatistik sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Değişken	Grup	Frekans	Yüzde	Değişken	Grup	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	280	57,3		Genel Lise	179	36,6
	Erkek	209	42,7		Tic. ve Mes. Lisesi	73	14,9
Yaş	18	48	9,8	Mezun Lise	Anadolu Lisesi	168	34,4
	19	100	20,4		Temel Lise	18	3,7
	20	61	12,5	Bölüm	Diğer	51	10,4
	21	52	10,6		Ekonometri	48	9,8

Tablo 1'in devamı

	22	79	16,2		İktisat	100	20,4
	23	73	14,9		İşletme	99	20,2
	24 ve üzeri	76	15,5		Maliye	61	12,5
Sınıf	1. Sınıf	256	52,4		SBKY	97	19,8
	4. Sınıf	233	47,6		Uluslararası İlişkiler	61	12,5
Aile Gelir Durumu	1500 TL altı	125	25,6	Öğretim Türü	Ulus. Tic. ve İşl.	23	4,7
	1501-2500 TL	193	39,5		I. öğretim	365	74,6
	2501-3500 TL	94	19,2		II. öğretim	124	25,4
	3501 TL ve üzeri	77	15,7				

Tablo 1'de cinsiyet değişkeni incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %57'sinin kadın, %43'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Yaş değişkeni incelendiğinde katılımcıların en yüksek oranı oluşturan yaşın 19 olduğu görülmektedir (yaklaşık %20). Sınıf değişkenine göre incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %52'sinin 1. Sınıf, %48'inin ise 4. Sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Katılımcıların aile gelir durumu incelendiğinde en yüksek oranın 1501-2500 TL aralığında aile gelir grubunda olduğu görülmektedir (yaklaşık %40). Mezun olunan lise değişkeni incelendiğinde en yüksek oranlarla katılımcıların yaklaşık %37'sinin genel liseden ve %34'ünün ise Anadolu lisesinden mezun olduğu görülmektedir. Bölüm değişkeni incelendiğinde katılımcıların en yüksek oranlarla İktisat, İşletme ve SBKY bölümlerinin her birinin yaklaşık olarak %20 oranına sahip olduğu görülmektedir. Öğretim türü değişkeni incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %75'inin I. Öğretim %25'inin ise II. Öğretim öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Güvenilirlik analizi

	Tüm Ölçek
Cronbach's Alpha	0,716
Madde Sayısı	12

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach's Alpha katsayısına bakılmıştır. Literatüre göre 0,00-0,39 arası güvenilir değil, 0,40-0,59 arası düşük derece güvenilir, 0,60-0,89 arası oldukça güvenilir, 0,90 ve üzeri değer ise yüksek derecede güvenilir olarak

değerlendirilmektedir (Can, 2017: 391). Tüm ölçek üzerinden bakılan Cronbach Alpha değeri literatürde kabul edilen 0,60 değerinin üzerinde olduğundan tabloya göre ölçek oldukça güvenilirdir.

Öğrencilerin bölümü tercih nedenlerini belirlemeyi amaçlayan bu ölçek, “Hiç Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden oluşan 5’li Likert formatta hazırlanmıştır. Her cevap 1 ile 5 arasında puanlanmıştır.

Tablo 3. Maddelere İlişkin Tanımlayıcı İstatistik

Bölüm Seçimine Etki Eden Faktörler	Std. Sapma	Ortalama	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
İİBF' de başka bir bölüme puanım yetmediği için bu bölüme geldim*	1,46 8	3,76	236 48,3	81 16,6	53 10,8	56 11,5	63 12,9	(f) 489 (%) 100
Puanım yetse İİBF' de İngilizce eğitim veren bir bölümü tercih ederdim.	1,51 6	2,52	194 39,7	71 14,5	80 16,4	63 12,9	81 16,6	(f) 489 (%) 100
Başka İİBF bölümlerine puanım yetse bile bu bölüme gelirdim.	1,55 2	3,31	112 22,9	39 8	83 17	95 19,4	160 32,7	(f) 489 (%) 100
Okuduğum bölümden mezun olunca iş bulma olanağının diğer İİBF bölümlerine göre daha yüksek olduğu için bu bölümü tercih ettim.	1,40 1	3,27	86 17,6	52 10,6	118 24,1	112 22,9	121 24,7	(f) 489 (%) 100
Okuduğum bölümü gelecekte gireceğim kamu sınavları için iyi bir temel hazırlayacağı için tercih ettim.	1,36 9	3,01	97 19,8	81 16,6	111 22,7	118 24,1	82 16,8	(f) 489 (%) 100
Okuduğum bölümden mezun olan öğrenciler rahatlıkla iş bulduğu için bu bölümü tercih ettim.	1,22 6	2,24	180 36,8	122 24,9	109 22,3	46 9,4	32 6,5	(f) 489 (%) 100
Okuduğum bölümü kariyer hedeflerime ulaştıracağı için tercih ettim.	1,39 5	3,16	94 19,2	61 12,5	105 21,5	130 26,6	99 20,2	(f) 489 (%) 100
Bu bölümü tercih etmemde bölüm akademisyenlerinin yetkinliği etkili oldu.	1,22 2	2,03	231 47,2	107 21,9	82 16,8	41 8,4	28 5,7	(f) 489 (%) 100
Bölüm müfredatında yer alan dersler ilgimi çektiği için bu bölümü tercih ettim.	1,37	2,56	156 31,9	98 20	87 17,8	101 20,7	47 9,6	(f) 489 (%) 100
Bu bölümde verilen derslerin kolay olduğunu düşündüğüm için tercih ettim.	1,14 5	1,89	248 50,7	126 25,8	59 12,1	33 6,7	23 4,7	(f) 489 (%) 100
Arkadaşlarımın ve çevremın tavsiyesi üzerine bu bölümü tercih ettim.	1,41 6	2,52	172 35,2	100 20,4	55 11,2	115 23,5	47 9,6	(f) 489 (%) 100
Televizyon programları ve sosyal medyada yazılanlar bölüm tercihimde etkili oldu.	1,26 5	2,02	245 50,1	106 21,7	47 9,6	66 13,5	25 5,1	(f) 489 (%) 100

*Bu madde ters kodlanmıştır.

Maddelere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 3’de verilmiştir. “İİBF’ de başka bir bölüme puanım yetmediği için bu bölüme geldim.” maddesi olumsuz bir anlam ifade ettiğinden ters kodlanmıştır ve ortalamalara bakıldığında (3,7) en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. “Başka İİBF bölümlerine puanım yetse bile bu bölüme gelirdim.” maddesi

katılım ise ikinci en yüksek ortalamaya (3,31) sahiptir. Ortalaması en yüksek bu iki madde birbirleriyle çelişiyor gibi görünse de ters kodlama yapıldığı için birbirini destekler niteliktedir. Bu durum öğrencilerin bölüm tercihlerini isteğe bağlı olarak yaptığını göstermektedir. ÖSYM puan boyutundaki son madde olan “Puanım yetse İİBF’ de İngilizce eğitim veren bir bölümü tercih ederdim” maddesine katılım ortalamasının 2.52 olduğu görülmektedir.

İş bulma boyutundaki “Okuduğum bölümden mezun olunca iş bulma olanağının diğer İİBF bölümlerine göre daha yüksek olduğu için bu bölümü tercih ettim.” maddesine katılım ortalamasının 3,27 olduğu görülmektedir. Bu ortalama öğrencilerin İİBF’ de bir bölüm tercihi yaparken iş bulma beklentisini dikkate aldığını göstermektedir. “Okuduğum bölümü gelecekte gireceğim kamu sınavları için iyi bir temel hazırlayacağı için tercih ettim.” maddesine katılım ortalamasının 3,01 olduğu görülmektedir. “Okuduğum bölümden mezun olan öğrenciler rahatlıkla iş bulduğu için bu bölümü tercih ettim.” maddesine katılım ortalamasının 2,24 olduğu görülmektedir. Bu ortalama İİBF öğrencilerinin okudukları bölümün üniversitedeki diğer fakültelerdeki bölümlere kıyasla iş bulma beklentilerini daha az karşıladığını göstermektedir. İş bulma boyutundaki son madde olan “Okuduğum bölümü kariyer hedeflerime ulaştıracağı için tercih ettim.” maddesine katılım oranının ise 3,16 olduğu görülmektedir.

Bölüm etkisi boyutundaki “Bu bölümü tercih etmemde bölüm akademisyenlerinin yetkinliği etkili oldu.” maddesine katılım ortalamasının 2,03, “Bölüm müfredatında yer alan dersler ilgimi çektiği için bu bölümü tercih ettim.” maddesine katılım ortalamasının 2,56 ve “Bu bölümde verilen derslerin kolay olduğunu düşündüğüm için tercih ettim.” maddesine katılım ortalamasının 1,89 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar İİBF’ deki öğrencilerin bölüm tercihlerinde bölümlerdeki akademisyen yetkinliğini ve dersleri çok fazla dikkate almadığını göstermektedir. Sosyal çevre etkisi boyutundaki “Arkadaşlarımla ve çevremle tavsiyesi üzerine bu bölümü tercih ettim.” maddesine katılım ortalamasının 2,52 ve “Televizyon programları ve sosyal medyada yazılanlar bölüm tercihimde etkili oldu.” maddesine katılım ortalamasının 2,02 olduğu görülmektedir.

Test sonuçlarında öğrencilerin bölüm tercihleri mezun olunan lise değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu değişkenin dışındaki diğer değişkenlerde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Anlamlı farklılık gösteren sonuçlar tablolarla açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 4. 1. Sınıf ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Ölçeklere Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması için t Testi Tablosu

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	P
ÖSYM Puanı	1. Sınıf	256	3,2799	0,92518	2,036	487	0,042*
	4. Sınıf	233	3,1059	0,96502			
İş Bulma	1. Sınıf	256	3,1563	0,90613	5,643	487	0*
	4. Sınıf	233	2,6609	1,03462			
Bölüm Etkisi	1. Sınıf	256	2,2109	0,89333	1,263	487	0,207
	4. Sınıf	233	2,1073	0,91989			
Sosyal Çevre Etkisi	1. Sınıf	256	2,3301	1,07987	1,313	487	0,19
	4. Sınıf	233	2,2017	1,07983			

1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin ölçeklere verdikleri yanıtların karşılaştırılması için yapılan t testinde ÖSYM puanı ve iş bulma boyutunun okunan sınıf düzeyine göre (1. ve 4. Sınıf) anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < 0,05$). Bu bulgulardan hareketle öğrencilerin bölüm tercih nedenlerinden ÖSYM puan boyutu sınıf değişkenine göre kıyaslandığında 1. Sınıf ortalamasının ($\bar{X}=3,27$), 4. Sınıf öğrencilerine göre ($\bar{X}=3,10$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bölüm tercih nedenlerinden iş bulma boyutu sınıf değişkenine göre kıyaslandığında ise, ortalamanın 1. Sınıflarda yüksek ($\bar{X}=3,15$), 4. Sınıflarda daha düşük ($\bar{X}=2,66$) olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Kadın ve Erkek Öğrencilerin Ölçeklere Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması İçin t Testi Tablosu

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	P
ÖSYM Puanı	Kadın	280	3,1738	0,96036	-0,626	487	0,532
	Erkek	209	3,2281	0,93117			
İş Bulma	Kadın	280	2,9196	1,06541	-0,015	487	0,988
	Erkek	209	2,9211	0,90657			
Bölüm Etkisi	Kadın	280	2,0643	0,91789	-2,765	487	0,006*
	Erkek	209	2,2919	0,87668			
Sosyal Çevre Etkisi	Kadın	280	2,2125	1,05001	-1,337	487	0,182
	Erkek	209	2,3445	1,11846			

Kadın ve erkek öğrencilerin ölçeklere verdikleri yanıtların karşılaştırılması için yapılan t testinde bölüm etkisi boyutunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < 0,05$). Bulgulara göre öğrencilerin bölüm tercih nedenlerinden bölüm etkisi boyutu cinsiyet değişkenine göre kıyaslandığında, ortalamanın erkeklerde yüksek ($\bar{X}=2,29$), kadınlarda daha düşük ($\bar{X}=2,06$) olduğu görülmektedir.

Tablo 6. I. Öğretim ve II. Öğretim Öğrencilerinin Ölçeklere Verdikleri Yanıtların Karşılaştırılması için t Testi Tablosu

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	P
ÖSYM Puan	I. Öğretim	365	3,2365	0,93259	1,585	487	0,114
	II. Öğretim	124	3,0806	0,98441			
İş Bulma	I. Öğretim	365	3,0027	0,9886	3,16	487	0,002*
	II. Öğretim	124	2,6774	0,99632			

Tablo 6'nın devamı

Bölüm Etkisi	I. Öğretim	365	2,1726	0,88763	0,462	487	0,644
	II. Öğretim	124	2,129	0,96339			
Sosyal Çevre Etkisi	I. Öğretim	365	2,2877	1,08473	0,658	487	0,511
	II. Öğretim	124	2,2137	1,071			

I. öğretim ve II. öğretim öğrencilerinin ölçeklere verdikleri yanıtların karşılaştırılması için yapılan t testinde iş bulma boyutunun öğrenim türüne göre (I. Öğretim ve II. Öğretim) göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir ($p < 0,05$). Bulgulardan hareketle öğrencilerin bölüm tercih nedenlerinden iş bulma boyutu öğrenim türü değişkenine göre kıyaslandığında, ortalamanın I. öğretimlerde yüksek ($\bar{X}=3,00$), II. öğretimlerde daha düşük ($\bar{X}=2,67$) olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin İş Bulma Düzeyi Farklılıklarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Boyut	Yaş Aralığı	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Anlamlı Fark
İş Bulma	18	48	3,3958	0,97008	7,101	0	(18-22,
	19	100	3,275	0,80206			18-23,
	20	61	2,8934	0,94479			18-24 ve üzeri);
	21	52	2,9231	0,93087			(19-22,
	22	79	2,7848	1,02511			19-23,
	23	73	2,5582	1,04792			19-24 ve üzeri)
	24 ve üzeri	76	2,6612	1,0414			
	Toplam	489	2,9202	0,99963			

Öğrencilerin iş bulma düzeyi farklılıklarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla istatistiksel testlerden parametrik bir test olan tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda $F(6,482)=7,101$, ($p < 0,05$) olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Gruplar arasında varyans homojenliği olmadığı için Post Hoc testlerinden Tamhane testi kullanılmıştır. Farklılığın yönü (18-22,18-23,18-24 ve üzeri) ve (19-22,19-23,19-24 ve üzeri) şeklinde bulunmuştur. Yaş grubu

ortalamaları karşılaştırıldığında, öğrencilerin bölüm tercih nedenlerinden iş bulma boyut ortalamasının 18 ve 19 yaşlarında yüksek, 22, 23, 24 ve üzeri yaşlarda daha düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç yaş grupları dikkate alındığında tablo 4'deki 1 ve 4. sınıf arasındaki iş bulma boyutu açısından yapılan t testi sonuçlarını destekler niteliktedir. Çünkü yaş grupları sınıf düzeylerini kısmen temsil etmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin İş Bulma Düzeyi Farklılıklarının Bölüm Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Boyut	Bölüm	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Anlamlı Fark
İş Bulma	Ekonometri	48	3,0208	1,04784	4,329	0	(İktisat-Ul. Tic. ve İşl.) (İşletme-Ul. Tic. ve İşl.) (Ulus. İlişkiler-Ul. Tic. ve İşl.)
	İktisat	100	2,8	1,07014			
	İşletme	99	2,7778	1,00945			
	Maliye	61	3,0984	0,94238			
	SBKY	97	3,0773	0,88562			
	Uluslararası İlişkiler	61	2,6311	0,95264			
	Ul. Tic. ve İşl.	23	3,6413	0,99094			
	Toplam	489	2,9279	1,00691			

Öğrencilerin iş bulma düzeyi farklılıklarının bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla istatistiksel testlerden parametrik bir test olan tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. $F(6,482)=4,329$, ($p<0,05$) olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Gruplar arasında varyans homojenliği olduğu için Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Farklılığın yönü (İktisat-Ul. Tic. ve İşl.), (İşletme-Ul. Tic. ve İşl.) ve (Ulus. İlişkiler- Ul. Tic. ve İşl.) şeklinde bulunmuştur. Bölüm ortalamaları karşılaştırıldığında, öğrencilerin bölüm tercih nedenlerinden iş bulma boyut ortalamasının Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik bölümünde yüksek, İktisat, İşletme ve Uluslararası İlişkiler bölümünde daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Sosyal Çevre Etkisi Düzeyi Farklılıklarının Aile Geliri Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Boyut	Aile gelir durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P	Anlamlı Fark
Çevre	1500 altı	125	2,46	1,05035	3,148	0,025	(1500 altı-3501 ve üzeri)
	1501-2500	193	2,2927	1,06118			
	25001-3500	94	2,1862	1,14061			
	3501 ve üzeri	77	2	1,05755			
	Toplam	489	2,2689	1,08065			

Öğrencilerin sosyal çevre etkisi düzeyi farklılıklarının aile geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla istatistiksel testlerden parametrik bir test

olan tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. $F(3,485)=3,148$, ($p<0,05$) olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Gruplar arasında varyans homojenliği olduğu için Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Farklılığın yönü (1500 altı- 3501 ve üzeri) şeklinde bulunmuştur. Aile gelir durumu ortalamaları karşılaştırıldığında, bölüm tercih nedenlerden çevre boyut ortalamasının, 1500 TL altı aile gelirine sahip öğrencilerde yüksek, 3501 TL ve üzeri aile gelirine sahip öğrencilerde daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum bölüm tercihlerine ekonomik gelir düzeyi düşük aileye sahip öğrencilerin, ekonomik gelir düzeyi yüksek aileye sahip öğrencilere kıyasla sosyal çevre etkisinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ailenin ekonomik durumunun bölüm tercihleriyle ilişkili olabileceği gibi üniversite tercihleriyle de ilişkili olabilmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Hayatın tüm alanında olduğu gibi üniversiteye girişte de yapılan tercih oldukça önemlidir. Hatta bu tercih kişilerin geleceğinin şekillenmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle yüksek öğrenime adım atarken tercihleri birçok faktör etkilemektedir. Bu çalışmada da bölüm tercihlerini etkileyen faktörlerin tespit edilmesi amacıyla bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın hedefi iktisadi ve idari bilimler fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin bölüm tercihlerini etkileyen faktörleri belirlemektir. Çalışma neticesinde öğrencilerin bölüm tercihlerini etkileyen faktörler özellikle kontenjan sıkıntısı yaşayan iktisadi ve idari bilimler alanındaki programlar özelinde tespit edilmiştir.

Çalışmada katılımcıların sınıf düzeyleri ile bölüm tercih boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiş ve ÖSYM puanı ve iş bulma boyutlarında sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Analize göre 1. Sınıf öğrencilerin bölüm tercihlerinde 4. Sınıflara kıyasla ÖSYM puan ile iş bulma beklentilerini daha fazla önemseydiği belirlenmiştir. Bu durum öğrencilerin tercih yaparken iş bulma durumunu dikkate aldığını göstermekte ve önemli bir faktör olarak ifade edilebilmektedir.

Katılımcıların öğrenim türleri ile bölüm tercih boyutları arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin test sonuçlarına bakıldığında, iş bulma boyutunda öğrenim türüne göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bölüm tercihlerinde I. öğretim öğrencilerinin iş bulma boyutunu daha fazla dikkate aldığı belirlenmiştir.

Katılımcıların cinsiyetleri ile bölüm tercih boyutları arasındaki farklılığa bakıldığında, bölüm etkisi boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek

öğrenciler bölüm tercihlerinde, bölüm akademisyenlerini ve derslerini daha fazla dikkate aldığı ortaya çıkmıştır. Bu durum erkek öğrenciler için akademik yapının daha önemli olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bölüm tercih boyutlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde, iş bulma beklentisinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Analize göre, 18 ve 19 yaşlarındaki öğrencilerin, diğer yaş gruplarındaki öğrencilere kıyasla iş bulma beklentisinin bölüm tercihlerinde daha fazla etkili olduğu belirlenmiştir. Bu durum 1. Sınıf öğrencilerinin iş bulma fırsatlarına dikkat ettiği sonucu ile yakından ilişkilidir. Özellikle yaş olarak daha genç olan öğrenciler için bölüm tercihinde iş bulma beklentisinin önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Katılımcıların bölümleri ile bölüm tercih boyutları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, iş bulma beklentisinin bölümlere göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Analize göre, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik bölümü öğrencilerinin, diğer bölüm öğrencilerine kıyasla bölüm tercihlerinde iş bulma boyutunu daha fazla dikkate aldığı tespit edilmiştir. Bu durum bu bölümün %100 İngilizce eğitim verdiği düşünüldüğünde ve nispeten daha yüksek bir puan aralığında öğrenci aldığı göz önünde bulundurulduğunda daha anlamlı olmaktadır.

Katılımcıların aile gelirleri ile bölüm tercih boyutları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin test sonuçlarına bakıldığında, çevre boyutunda aile gelirin göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. 1500 TL ve altı aile gelirin sahip öğrencilerin, 3501 TL ve üzeri aile gelirin sahip öğrencilere göre bölüm tercihlerinde sosyal çevre boyutuna daha fazla önem verdiği belirlenmiştir. Bu durum daha az gelire sahip ailelerde yaşayan öğrencilerin bölüm tercihlerinde sosyal çevreyi daha fazla dikkate aldığı şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışma yalnızca bir fakültede yer alan bölümlerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bundan sonra gerçekleştirilecek çalışmalarda farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin de çalışmaya dahil edilmesi ile çalışma sonuçlarının karşılaştırılması mümkün olacaktır. Bu çalışmanın sonuçları aynı zamanda öğrencilerin tercihlerine etki eden faktörlerin bilinmesini sağlayarak, bölümlerin bu noktalara dikkat etmelerini teşvik edecektir.

KAYNAKÇA

Akar C. (2012), “Üniversite Seçimini Etkileyen Faktörler: İktisadi Ve İdari Bilimler Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi; 7(1): s.97-120.

Ayalon H. (2003), “Women and Men Go to University: Mathematical Background and Gender Differences in Choice of Field in Higher Education”, Sex Roles; 48(5–6): s.277-290.

Bardakçı S. (2019), “Öğrencilerin Üniversite ve Bölüm Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO Örneği”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi; 20(2): s.356-373.

Briggs S. ve Wilson A. (2007) “Which University? A Study of the Influence of Cost and Information Factors on Scottish Undergraduate Choice”, Journal of Higher Education Policy and Management; 29(1); s.57-72.

Can A. (2017), “SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi” (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Çatı K., İftar, E. ve Özcan, H. (2016), “Üniversite Tercihlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Geneline Bir Alan Araştırması”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi: 6(2): s.163-177.

Çekerol G. S. ve Yürekli E. (2019), “Öğrencilerin Üniversite Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Analitik Hiyerarşi Süreciyle (AHS) Belirlenmesi: Eğitim Hizmetleri Pazarlaması Bakımından Bir Değerlendirme”, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi; 8(Ek1): s.1475-1499.

Coşar M. (2016), “Üniversite Tercihinde Öğrencileri Etkileyen Faktörler”, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi; 5(1): s.1-5.

Joseph M. ve Joseph B. (2000), “Indonesian Students’ Perceptions of Choice Criteria in the Selection of a Tertiary Institution: Strategic Implications”, International Journal of Educational Management; 14(1): s. 40-44.

Kallio R. E. (1995), “Factors Influencing the College Choice Decisions of Graduate Students”, Research in Higher Education; 36(1): s.109-124.

Kaplan Y. S. (2019), “İİBF bölümleri tedbir alınmazsa kapanmayla karşı karşıya!”, Memurlar.Net. <https://www.memurlar.net/haber/813508/iibf-bolumleri-tedbir-alinmazsa-kapanmayla-karsi-karsiya.html>, (ET: 23.11.2019).

Kuzucu Y., Sıvacı S. Y. ve Kuzu O. (2018), “Üniversite Tercihini Etkileyen Faktörlerin İkili Karşılaştırılması”, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi; (37): s.128-156.

Leong F. T. L., Kao E. M. C. ve Lee S. H. (2004), “The Relationship Between Family Dynamics and Career Interests Among Chinese Americans and European Americans” Journal of Career Assessment; 12(1):s. 65-84.

Maringe F. (2006), “University and Course Choice”, International Journal of Educational Management; 20(6): s.466-479.

Ming J. S. K. (2010), “Institutional Factors Influencing Students’ College Choice Decision in Malaysia: A Conceptual Framework”, International Journal of Business and Social Science; 1(3): s.53-58.

Pascual N. T. (2014), “Factors Affecting High School Students’ Career Preference: A basis for Career Planning Program”, International Journal of Sciences: Basic and Applied Research; 16(1): s.1-14.

Sarıkaya T. ve Khorshid L. (2009), “Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi; 7(2): s.393-423.

Soutar G. N. ve Turner J. P. (2002), “Students’ Preferences for University: A Conjoint Analysis”, International Journal of Educational Management; 16(1): s.40-45.

Thao N. X. (2009), “Examining Family and Community Influences on the Attitudes to Education and Career Aspirations of Hmong/Mong High School Students”, The University of Minnesota.

Trusty J., Niles S. G. ve Carney J. V. (2005), “Education-Career Planning and Middle School Counselors”, Professional School Counseling; 9(2).

Ware N. C. ve Lee V. E. (1988), “Sex Differences in Choice of College Science Majors”, American Educational Research Journal; 25(4): s.593-614.